

*Душан Пророковић**

Институт за међународну политику и привреду, Београд

ПРОЦЕС У РАМБУЈЕУ – ПОЛИТИЧКА ПРИПРЕМА АГРЕСИЈЕ НАТО НА СР ЈУГОСЛАВИЈУ

Сажетак

Агресија НАТО на СР Југославију уследила је после неуспеха преговора у Рамбујеу. Југословенско руководство је окривљено од стране САД, НАТО и ЕУ као одговорно за ескалацију кризе и тако да је конструисан аргумент да се косовска криза може решити искључиво отпочињањем опсежне војне акције. Међутим, сам преговарачки процес у Рамбујеу, а затим и понуђени документ, показују да руководство СР Југославије и није имало другачијег избора осим да понуђено одбије. Прихватањем таквих предлога у доброј мери био би суспендован уставни поредак на целокупној територији земље, НАТО снаге би имале неограничена овлашћења у СР Југославији, а заузврат би на Косову и Метохији после три године био организован референдум о „коначном решењу“. Циљ процеса у Рамбујеу био је да се створе предуслови за отпочињање војне интервенције. Овај рад састоји се из четири дела. У уводном делу објашњава се како су преговори у Рамбујеу послужили да се војна интервенција НАТО против СР Југославије легитимизује. Други део је посвећен опису дешавања на Косову и Метохији током 1998 – 1999. године и догађајима који су претходили преговорима у Рамбујеу. У трећем делу је анализиран текст споразума, док четврти део чине закључна разматрања.

Кључне речи: *Агресија НАТО, СР Југославија, Рамбује, Косово*

* Контакт: dusan@diplomacy.bg.ac.rs

Волфганг Петрич (Wolfgang Petritsch), Специјални представник Европске уније за Косово (*European Union Special Representative for Kosovo*) и уз Кристофера Хила (Christopher Hill) и Бориса Мајорског (Борис Григорьевич Майорский) један од три међународна преговарача на конференцији у Рамбујеу (*Rambouillet*), у сведочењу пред Хашким трибуналом током вођења поступка против Милана Милутиновића (Петрич је позван у Хаг као сведок оптужбе), истакао је: „Било је јасно да су, не само Русија, већ и Европа и НАТО, ишли на мирни споразум у Рамбујеу, а југословенска страна није схватала да је то у интересу суверенитета и територијалног интегритета Југославије.“¹ Из оваквог тумачења произилази да су, фактички, сви желели мир на Косову и Метохији, укључујући и међународне факторе и Албанце, само се југословенско руководство, предвођено Слободаном Милошевићем, понашало ирационално, настојећи да настави рат. То се у потпуности уклапа у већ разрађене стереотипе западне пропагандне машинерије да је „режим Слободана Милошевића“ тежио стварању етнички чисте државе српског народа, што се спроводило прекомерном употребом силе, ратним злочинима, геноцидом и суровим репресалијама. Преговарачи из Београда су, према Петричевом ставу, до те мере били неразумни, да нису схватили ни како им је у Рамбујеу понуђен споразум у „интересу суверенитета и територијалног интегритета“. Зато су и одбили понуђени документ и призвали војну интервенцију НАТО.

Свакако, занимљивост представља чињеница да је Борис Јельцин (Борис Николаевич Ельцин) одликовао амбасадора Мајорског, представника Русије у преговарачкој „тројци“, орденом „Заслуге за отаџбину“ четвртог степена (*Орден „За заслуги перед Отечеством“*), уз образложење да је руски дипломата „дао велики лични допринос политичком решењу кризе на Косову и активно учествовао у спровођењу политике Руске Федерације на Балкану.“² Тиме се показује да ни Русија није подржала крајњи исход процеса у Рамбујеу, односно да је своје политичке циљеве остварила тек усвајањем Резолуције

1) „Petrič: Rambuje bio u interesu SRJ“, *B92*, 01.03.2007, https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2007&mm=03&dd=01&nav_id=234580&nav_category=64

2) „Указ Президента Российской Федерации № 1560 - О награждении государственными наградами Российской Федерации сотрудников Министерства иностранных дел Российской Федерации“, Президент Российской Федерации, 22.11.1999, Москва.

1244 Савета безбедности УН. Да је другачије, амбасадор Мајорски не би био одликован! Као ни СР Југославији, ни Русији није одговарало да се нападом НАТО криза на постјугословенском простору уведе у нову фазу. Из тога проистиче да је Русија, заједно са југословенским руководством покушавала да сачува мир, а да су тежње западних актера (према Петричевој класификацији – Европа и НАТО) ишле на другу страну – ка ескалацији. Преговори у Рамбујеу послужили су да се војна интервенција НАТО против СР Југославије легитимизује и у том контексту представљали су политичку припрему за агресију Северноатлантског савеза. Двадесет година после дешавања у Рамбујеу и потоњег напада НАТО, то је јасније него раније, и потпуно извртање чињеница уз заглашујућу пропагандну буку појединих западних политичара и теоретичара, као што то чини Волфганг Петрич, ово не могу сакрити.

ТРАСИРАЊЕ ПУТА ЗА РАМБУЈЕ

Од фебруара 1998. године интензивирају се активности такозване „Ослободилачке војске Косова“ (ОВК), напади на припаднике полицијских снага, углавном из заседа, све су учесталији, а у етнички чистим албанским срединама, поготово у руралним подручјима, паравојне формације успостављају сопствене паралелне органе власти. Такође, успостављају се и путеви за дотурање наоружања и муниције из суседне Албаније, па је само током 1998. године забележено чак 176 граничних инцидената. До марта 1998. године забележено је 27 напада албанских паравојних формација, после којих МУП Србије организује две антитерористичке операције – у Ликошану 28. фебруара (погинула четири припадника МУП и шеснаест терориста) и Доњем Преказу 5. марта. У другој акцији опкољена је кућа у којој се налази вођа тзв. ОВК – Адем Јашари (Adem Jashari), заједно са још 37 наоружаних сабораца и 28 цивила.³ У бројним анализама и приказима рата на Косову и Метохији, овај догађај се означава као један од кључних за даљу хомогенизацију Албанаца око тзв. ОВК

3) Tim Judah, *Kosovo What Everyone Needs to Know*, Oxford University Press, Oxford, 2008, стр. 81.

и мобилизацију која ће уследити⁴. Наиме, опкољена група одбија да се преда, те долази то оружаног сукоба у којем гину и терористи и цивили, што је представљено како у албанским, тако и у западним медијима као доказ прекомерне употребе силе и коришћено као аргумент да се власти у Београду изложе новим притисцима и претњама, а СР Југославији проширују санкције. Масовнији одзив Албанаца у паравојне формације и политичка подршка западних држава такозваној ОВК, која се убудуће више неће третирати као „терористичка организација“ већ ће за међународну заједницу убрзо постати легитимна страна у сукобу (на пример, британски шеф дипломатије Робин Кук [Robin F. Cook] дан после антитерористичке акције МУП-а у Ликошану захтева сазивање Контакт групе и предлаже „осуду употребе прекомерне силе“ уз суштинско изједначавање сукобљених страна, чиме потпуно дерогира изјаву специјалног изасланика председника САД Роберта Гелбарда [Robert S. Gelbard] од 23. фебруара како је „ОВК без икакве сумње терористичка организација“), утичу на распламсавање борби⁵. Процене су да је у „пролећној офанзиви“, која траје од априла до маја, албанска паравојска успела да овлада трећином територије Косова и Метохије.⁶ Од средине јула и неуспеха тзв. ОВК у покушају заузимања Ораховца, уз ангажовање око 20.000 припадника Војске Југославије и МУП - а Србије, југословенске снаге покрећу контраофанзиву која се завршава 28. септембра тоталним поразом албанских јединица.

Све време трајања сукоба бележе се значајне дипломатске активности. Савет безбедности УН доноси резолуције број 1160 31. марта и 1199 23. септембра, којима се позива на смиривање ситуације, оштру осуду тероризма, почетак дијалога о тражењу „политичког решења за Косово“ и поштовање обавезујућих правних оквира УН. Посредничку улогу у тражењу решења за кризу на Косову и Метохији све више игра ОЕБС, а у низ активности непосредно се укључује и НАТО⁷. Као нови специјални изасланик председника САД

4) Paulin Kola, *Search for Greater Albania*, C. Hurst & Company, London, 2003, стр. 340 – 343.

5) R. Craig Nation, *War in the Balkans, 1991 – 2000*, University Press of the Pacific, Honolulu, 2004, стр. 225 – 270.

6) О структури и начинама деловања тзв. ОВК више се може пронаћи у: БИА, *Бела књига: Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији - први део*, Безбедносно – информативна агенција, Београд, 2003, стр. 21 – 29.

7) Више у: Jiří Dienstbier, *Daň z krve*, Lidové noviny, Praha, 2002.

појављује се Ричард Холбрук (Richard Holbrooke), који након вишедневних разговора са председником СР Југославије Слободаном Милошевићем постиже споразум 13. октобра. У том тренутку, претња од НАТО напада на СР Југославију већ је била извесна. На самиту Европског савета (European Council) у Кардифу јуна 1998. године проширене су санкције против СР Југославије, док је НАТО организовао вежбу „Одлучни орао“ у ваздушном простору Албаније, а током лета се настављају активности на обезбеђивању широке међународне подршке за војну интервенцију⁸. Недоумице се јављају и унутар НАТО, пошто део чланица инсистира да се војна акција мора темељити на новој резолуцији Савета безбедности УН. Југословенске власти су биле упознате са оваквим развојем ситуације, те је и преговарачка позиција Слободана Милошевића била слабија. Милошевић потписује споразум са Холбруком како би избегао бомбардовање и пристаје на низ неповољних уступака, који су, време ће показати, злоупотребљени не за осигуравање мира, већ управо супротно – за нову офанзиву тзв. ОВК на терену.

Иза овог документа уследиће нова резолуција Савета безбедности УН број 1203 (1998) од 24. октобра, којом ће договорено бити и формализовано. Споразумом Холбрук – Милошевић, између осталог, утврђено је: да се мора тежити мирном решавању сукоба на Косову даљим политичким преговорима; да насиље и тероризам „моментално морају престати“; да свако политичко решење „мора поштовати територијални интегритет, суверенитет и међународно признате границе Савезне Републике Југославије“, у складу са основним начелима ОЕБС; да се будућност мора тражити у „миру, једнакости, интеграцији, економском просперитету и слободном заједничком животу“; да је у том смислу „потребно ускладити правна решења којима се успоставља „косовска самоуправа са правним оквирима Републике Србије и СРЈ“, а у складу са „међународним нормама“; да се у року од девет месеци организују „слободни и праведни избори за косовске власти“, укључујући и месне заједнице, уз надзор међународне заједнице“; да се националним заједницама на Косову и Метохији гарантују права ради „очувања и испољавања њиховог националног, културног, верског и

8) European Council, Annex II – Presidency Conclusions, 15 and 16 June 1998, Cardiff, 1998, http://www.europarl.europa.eu/summits/car1_en.htm

језичког идентитета“, поштујући међународне стандарде; да се гарантује „успостављање полиције под месном управом“, ради поштовања безбедности свих грађана и националних заједница; као и да ће бити амнестирани учесници у сукобу, односно да неће бити „кривично гоњени“ пред државним судовима за кривична дела у вези са сукобом на Косову и Метохији. Споразумом је такође договорено делимично повлачење снага Војске Југославије и МУП-а Србије са територије Косова и Метохије или њихово враћање у матичне гарнизоне на територији Косова и Метохије, разоружавање припадника тзв. ОВК, као и успостављање Косовске верификационе мисије ОЕБС – а (*OSCE Kosovo Verification Mission*), која ће бројати 2.000 припадника, са овлашћењем да надзире спровођење договореног. Мисија ОЕБС – а је имала и подршку НАТО, чији су ваздухоплови имали право да надзиру активности Војске Југославије на територији Косова и Метохије. Због тога су власти СР Југославије потписале два додатна споразума, са НАТО 15. октобра и ОЕБС – ом дан касније. „Споразумом о мисији НАТО-а предвиђено је да извиђачки авиони НАТО-а добију право надлетања територије Косова и Метохије и у том циљу: 1) Успоставља се безбедносна зона дуж граница Косова и Метохије у дубини од 25 километара на којој ваздухопловство и противваздушна одбрана Војске Југославије неће имати активности током извиђачких летова авиона НАТО; 2) мисије изнад Косова и Метохије изводиће летилице с пилотима и без пилота при чему се за нисколетеће авиона са пилотима уводи безбедносна маргина од 30 минута пре и после лета током које неће бити активности југословенског РВ и ПВО; 3) НАТО ће југословенској контроли лета достављати недељне планове својих летова над Косовом и Метохијом; 4) летови цивилних авиона биће омогућени без икаквих ограничења током мисија НАТО-а у читавом ваздушном простору СРЈ; 4) југословенски ратни авиони могу летети изнад Косова и Метохије и безбедносне зоне осим током извиђачких мисија летилица НАТО-а; 5) летелице НАТО-а и југословенског РВ неће се узајамно ометати током својих мисија; 6) уколико се другачије не утврди летилице НАТО-а улазиће и излазиће с Косова и Метохије преко ваздушног простора Албаније и БЈР Македоније.”⁹⁾

9) „Кључне тачке споразума између НАТО-а и Југославије постигнутог 13. октобра 1998.

Испоставило се, међутим, као и у низу других ситуација, да је југословенска власт експресно испунила своју најважнију обавезу – повлачећи више од 6.000 војника и уклањајући контролне пунктове са важних саобраћајних чворишта (26. октобра), официра и полицајаца са Косова и Метохије, док се тзв. ОВК само прегруписала и отпочевши нови круг мобилизације међу Албанцима, враћала на позиције са којих је до 28. септембра потиснута.¹⁰ Већ 6. новембра терористи киднапују двојицу припадника МУП –а који су превозили храну на путу Дубрава – Ораховац, а два дана након тога ручним бацачима и аутоматским оружјем нападају полицијску станицу у Малишеву. Оружани напади Албанаца се настављају, што узрокује периодичне одговоре српске полиције, те и поред потписаног Споразума, присуства Косовске верификационе мисије и великог ангажмана међународне заједнице, мира на Косову и Метохији – нема. Због тога се започињу припреме за организовање мировне конференције, на којој ће две стране постићи свеобухватан споразум.

Као повод за додатни притисак на Слободана Милошевића искоришћен је контроверзни „Случај Рачак“ или како се у западној литератури наводи „Масакр у Рачку“ (*Ra*

ak massacre), оружани сукоб између српске полиције и албанских терориста 15. јануара 1999. године¹¹. Медлин Олбрајт (Madeleine Albright), државни секретар САД и кључна фигура процеса у Рамбујеу оштро је поручила: „председник Милошевић мора разумети да је ово тренутак да се реши питање Косова и омогући висок степен аутономије за албанску мањину или ће увести земљу у хаотични ситуацију.“¹² Суочена са новим претњама, југословенска страна пристаје да преговара, иако су у делегацији косовско – метохијских Албанаца били и припадници тзв. ОВК: Хашим Тачи (Hashim Thaçi), члан Главног штаба, Јакуп Краснићи (Jakup Kras-

године у Београду“, у: *Међународна заједница и Косово – збирка релевантних докумената*, Хелсиншки комитет за људска права у Србији, Београд, стр. 38-41, преузето из: Предраг Симић, *Пут у Рамбује: Косовска криза 1995-2000*, НЕА, Београд, 2000.

10) Спасоје Смиљанић, *Агресија НАТО - Ратно ваздухопловство и противваздушна одбрана у одбрани отаџбине*, ауторско издање, Београд, 2009.

11) Tim Judah, *Kosovo: War and Revenge*, Yale University Press, New Haven (Co), 2002, стр. 193.

12) „Рамбује – две деценије касније“, *Радио телевизија Србије*, 13.02.2019, <http://www.rts.rs/page/tv/ci/story/17/rts-1/3420061/rambuje-dve-decenije-kasnije.html>

niqi), портпарол, Азем Суља (Azem Sylja), у том тренутку највероватније „врховни командант“, Џавит Халити (Xhavit Haliti), члан Главног штаба и Рама Буја (Ramë Vuja), члан Политичког директора.¹³

ПРЕДЛОГ ИЗ РАМБУЈЕА

Да ли је уопште било преговора у Рамбујеу? Ратко Марковић, један од чланова југословенске делегације наводи: „Била је то само представа за спољни свет, изведена с трећеразредним глумцима. Једина права истина о Рамбујеу је само географска чињеница – представа је заиста одржана у градићу Рамбујеу, крај Париза, у Француској. /.../ Мада је скуп у Рамбујеу назван *преговорима*, тамо никаквих преговора, све време боравка две делегације, није било. Преговори постоје кад су њихови учесници у истој просторији, седе за једним столом и гледају се „лицем у лице” и кад пред собом имају ’бео лист’ који ће испунити текстом усаглашене садржине. У Рамбујеу ничег од овог није било. /.../ Учесници су се могли срести само пуком случајношћу у ходницима, пролазећи један поред другог без речи, а текст од којег је склепан ’споразум’ дељен је учесницима у ’комадима’, при чему су она два најважнија, која чине његово садржинско језгро, уручена четири сата пре окончања конференције у Рамбујеу. Од сведока (’тројке’) руски представник, Б. Мајорски, није потписао те делове, с образложењем да нису били предмет заједничких претходних разматрања. Та збрка од споразума била је само привид споразума. По свој прилици, тако се и хтело, јер је ’споразум’ послужио као добра камуфлажа за одлуку донесену пре и ван Рамбујеа.¹⁴ Анализирајући све што се дешавало у чувеном замку недалеко од Париза, са временске дистанце од двадесет година и уз низ нових података и сведочења, може се закључити како је све везано за процес у Рамбујеу било проблематично. Иако су преговори формално трајали од 6. фебруара до 19. марта, испоставило се да су две стране – југословенска и

13) „Ko su pregovarači“, *Vreme*, br. 434, 13. februar 1999, https://www.vreme.com/arhiva_html/434/3.html

14) Ратко Марковић, „Три крупне лажи о наводним преговорима у Рамбујеу“, *Политика*, 10. фебруар 2019. године, <http://www.politika.rs/scc/clanak/422419/Tri-kрупne-lazi-o-navodnim-pregovorima-u-Rambujeu>

албанска, имале прилику да се сретну у истој просторији само једанпут. Волфганг Петрич, иако пост фестум даје своја тумачења дешавања, према тврдњама Николе Шаиновића, такође учесника преговора – уопште није био упознат са свим детаљима делова споразума који су у појединим фазама процеса нуђени југословенској делегацији¹⁵. Монопол на представљање „решења“ и тумачење понуђеног имао је искључиво амерички представник у „тројци“ – Кристофер Хил, или Медлин Олбрајт када је тим разговорима присуствовала. Због тога, када Петрич у наведеном сведочењу додаје: „било је предвиђено да се споразум из Рамбујеа преиспита и ревидира после три године на основу воље народа, али је та формулација у одлучивање укључивала и српску и албанску страну и није неминовно предвиђала референдум, будући да је међународна заједница научила лекцију референдума у Босни и Херцеговини“, остаје отворено не само питање тумачења суштине спорне одредбе, већ и његовог легитимитета.

Углавном, поред најблаже речено „чудног“ процеса вођења преговора, сам документ који је у финалној верзији на енглеском језику са припадајућим анексима садржао чак 87 страна, такође се може окарактерисати као споран. Према тврдњама Ијана Банкрофта (Ian Bancroft) за понуђени текст из Рамбујеа Хенри Кисинџер (Henry Kissinger) је рекао: „То је била провокација, изговор за почетак бомбардовања. То је био страشان дипломатски документ који никада није требало да буде представљен на овакав начин.“¹⁶

Шта је то било тако „страшно“? Документ је, очигледно, био раније припремљен, неколико месеци пре разговора у Рамбујеу. Преговори су требали да послуже како би се само утаначили детаљи. Овај „Привремени споразум о миру и самоуправи на Косову“ (*Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo*) састојао се од увода (говори се о једнакости свих грађана Косова и Метохије, људским правима и слободама, самоуправи, мерама за јачање поверења итд.) и још осам поглавља. Прво поглавље се тицало будућег „Устава

15) О овим стварима више у сведочењу Николе Шаиновића: „Рамбује – две деценије касније“, *Радио телевизија Србије*, 13.02.2019, <http://www.rts.rs/page/tv/ci/story/17/rtss-1/3420061/rambujе-dve-decenije-kasnije.html>

16) Ian Bancroft, “Serbia’s anniversary is a timely reminder“, *The Guardian*, 24 March 1999, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2009/mar/24/serbia-kosovo>.

Косова“, политичког устројства покрајине, мешовитог изборног система (укупно 120 посланика, од којих се 80 бира директно, а 40 бирају националне заједнице), установљавања функције „председника Косова“ (бирала би га Скупштина на мандат од три године) са овлашћењима да представља покрајину пред републичким и савезним органима, формирања Уставног суда, Врховног суда и других правосудних органа по вертикали итд. Подударност највећег дела овог предлога са каснијим „Ахтисаријевим планом“ лако је уочљива. У другом поглављу је разрађена тема јавне безбедности, предлаже се успостављање „локалне полиције“, али и истовремено подвлачи да би безбедност „екстерних граница“ СР Југославије према БЈР Македонији и Албанији осигуравали „савезни органи“. Наводи се и незаобилазна улога ОЕБС – а у процесима који се односе на јавну безбедност, као и у трећем поглављу, у ком се говори о организацији изборног процеса за покрајинске институције и органе локалне самоуправе. Четврти део споразума посвећен хуманитарној помоћи, обнови инфраструктуре и привредном развоју такође није изазивао готово никаква спорења. Као ни шесто којим се дефинишу улога и надлежности омбудсмана¹⁷. На крају, средином друге недеље преговора преговарачке стране су усагласиле већину ставова по ових пет поглавља, као и о начелима споразума изнетим у уводном делу.

Кључна спорења настала су поводом петог и седмог поглавља. У петом поглављу се говорило о спровођењу споразума, коју би вршила посебна Имплементациона мисија, формирана у координацији ЕУ и ОЕБС – а. „Сва овлашћења која је према споразуму Милошевић – Холбрук од 13. октобра 1998. године имала Верификациона мисија за Косово и Метохију и њен шеф преносе се на Имплементациону мисију и њеног шефа. У циљу спровођења споразума било је предвиђено да се формира Заједничка комисија коју би чинили шеф имплементационе мисије, по један представник СРЈ и Србије, један представник сваке националне заједнице на Косову и Метохији, председник Скупштине и представник председника Косова и Метохије. /.../ Шеф Имплементационе мисије замишљен је као водећа личност за спровођење читавог споразума, укључујући односе са националним заједницама

17) „Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo (Rambouillet Accords)“, 23 February 1999, United Nations, New York, 1999, стр. 8 – 49, 55 – 57.

у покрајини, републичким и савезним властима али и са међународном заједницом. Имплементациона мисија би деловала у складу с законима Косова и Метохије, Србије и Савезне Републике Југославије али би уживала и дипломатски статус у складу с Бечком конвенцијом о дипломатским односима.¹⁸ Седмо поглавље даље разрађује имплементациони процес, те се у њему предлаже, за југословенску страну још неколико проблематичних решења. „Тако се већ у параграфу а. прве тачке овог поглавља каже: ’Позива се Савет безбедности Уједињених нација да на основу Главе VII Повеље Уједињених нација усвоји резолуцију која ће прихватити и применити решења садржана у овом поглављу, укључујући успостављање мултинационалних војних снага на Косову. Стране позивају НАТО да оснује и води међународне снаге у складу с одредбама овог поглавља. Оне такође потврђују суверенитет и територијални интегритет Савезне Републике Југославије’. У параграфу б. се у том смислу каже: ’Стране су сагласне да НАТО оснује и распореди снаге (у даљем тексту: КФОР) које могу бити сачињене од копнених, ваздухопловних и поморских јединица из земаља чланица и нечланица НАТО-а које ће деловати под овлашћењима, руковођењем и политичком контролом Северноатлантског савета посредством линија команде НАТО-а. Стране су сагласне да олакшају распоред и операције ових снага и прихватају у потпуности одредбе овог Поглавља’. Као очигледан уступак Русији у последњем параграфу се каже: ’Постигнута је сагласност да друге земље могу помоћи у спровођењу овог поглавља. Стране су сагласне да модалитети учешћа ових земаља буду предмет споразума између тих земаља и НАТО-а.’ У остатку овог поглавља дати су исцрпни војни детаљи о прекиду непријатељстава на Косову и Метохији, демилитаризацији и повлачењу снага, укључујући одредбе о распореду јединица Војске Југославије (1500 + 1000 војника за подршку) и српске полиције (2500 полицајаца) које ће остати на међународним границама СРЈ.”¹⁹

Саставни део документа чине и два анекса седмог поглавља. У Анексу Б (тачка 8) нуде се појашњења о статусу

18) Предраг Симић, *Пут у Рамбује: Косовска криза 1995-2000*, НЕА, Београд, 2000, Глава VIII: „Последњи дан да се каже да“, у електронској верзији доступно на адреси: https://www.rastko.rs/kosovo/delo/12517#_Точ196809843

19) Исто

припадника НАТО на Косову и Метохији: „Особље НАТО-а, са возилима, бродовима, авионима и опремом, имаће право слободног и безусловног кретања по читавој територији СР Југославије, њеним ваздушним простором и територијалним водама, имаће право на постављање кампова и касарни, право на коришћење свих подручја или услуга потребних за подршку, обучавање или операције. Особље НАТО-а ће уживати имунитет од сваког облика хапшења, истраге и притварања коме би приступили органи СР Југославије, а грешком ухапшени или притворени припадници НАТО-а морају одмах бити предати надлежним телима НАТО-а“²⁰ у тачки 9. експлицитно је наведено и да припадници НАТО на такође читавој територији СР Југославије неће подлегати било каквој царинској или другој контроли, те да неће плаћати царине, порезе или било какве друге дажбине.²¹ Даље, у тачки 15. се прецизира да ће СР Југославија омогућити НАТО бесплатно и слободно коришћење телекомуникационе мреже, укључујући и права емитовања садржаја (*broadcast*)²². И ту није крај, пошто у тачки 21. стоји: „НАТО има овлашћење да хапси и у најхитнијем року предаје ухапшене одговарајућим службеницима (*appropriate officials*)“²³. Чак се и не наводи да ли би ухапшени били предати правосудним или истражним органима СР Југославије, већ само „одговарајућим службеницима“, а што је подложно свакојаким тумачењима. У тачки 22. је наведено да су НАТО снаге, а зарад извођења операција, власне да врше преправку инфраструктурне мреже (путеве, тунеле, мостове, зграде и енергетску мрежу) а да се уопште не спомиње захтевање икакве сагласности од надлежних савезних, републичких или локалних власти.²⁴

У осмо поглавље, по обиму најкраћем, које садржи пет тачака разврстаних у два члана и замишљено као део за прелазне и завршне одредбе, накнадно се убацује и још једна спорна формулација (тачка 3. члана I): „Три године након ступања на снагу Споразума биће сазвана међународна

20) „Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo (Rambouillet Accords)“, 23 February 1999, S/1999/648, United Nations, New York, 1999, стр. 81.

21) Исто

22) Исто, стр. 83.

23) Исто, стр. 84.

24) Исто

конференција како би се одредио механизам кончаног решења Косова на основу воље народа, мишљења надлежних власти, залагања обе стране на примени овог споразума и Завршног акта из Хелсинкија.²⁵ Албанци показују да је ово и за њих неприхватљиво, инсистирајући на појму „референдум“. Међутим, „током тронедељне паузе између првог и другог дела конференције шеф албанске делегације и лидер ОВК, Хашим Тачи, позван је у Сједињене Државе на консултације после којих је објавио да је албанска страна спремна да потпише споразум.“²⁶ „Медлин Олбрајт убеђује делегацију Албанаца да потпишу Споразум и отворе пут бомбардовању Југославије. Њеним саветима се јавно придружује њен британски колега Робин Кук који саветује Албанцима - ако потпишете моћи ћемо да бомбардујемо Србе. Али за Албанце у том часу спорна је, како се може разумети, само одредба о референдуму. Они траже да се у текст Споразума унесе термин референдум. Западни пријатељи их убеђују да ће добити референдум чак и ако се тај термин не употреби. Биће довољан и неки еуфемизам који ће англо-америчким тумачењем бити проглашен као референдум. Албанци такво тумачење траже написмено и унапред. И добијају га, са потписом Медлин Олбрајт²⁷. Испоставило се, један потпис Медлин Олбрајт на крају је значао више од Повеље УН и Завршног акта из Хелсинкија. Албанци нису имали разлога за незадовољство. СР Југославији су понуђени „страшни услови“, понижавајућа решења којима би у доброј мери био суспендован уставни поредак на целокупној територији земље, а заузврат би на Косову и Метохији после три године био организован референдум о „коначном решењу“.

ЗАКЉУЧАК

САД, предводећи НАТО и тесно сарађујући са ЕУ нису организовале преговарачки процес у Рамбујеу ради постизања мировног споразума. Целокупна активност тадашње једине суперсиле у светском политичком систему и две међународне организације у периоду од 1998-1999. године била је усмерена ка легитимизацији агресије на СР

25) Исто, стр. 85.

26) Предраг Симић, наведено дело, Глава VIII.

27) Miodrag Mitić, *Kako nam se dogodio Rambuje*, Filip Višnjić, Beograd 2003, стр. 160.

Југославију. Најпре успостављање и злоупотреба Косовске верификационе мисије, затим начин на који су вођени преговори, а напослетку и понуђени споразум потврђују ову тезу. СР Југославији су понуђени услови које ниједна држава на свету не би могла прихватити. Анализирајући документ из Рамбујеа, долази се до закључка да је у интересу југословенских власти више било да одмах прихвате одредбу из осмог поглавља о „механизму кончаног решења за Косово на основу воље народа“ него да потписују целокупан споразум. У том случају, барем би се остатак СР Југославије сачувао од окупације НАТО. Циљ процеса у Рамбујеу био је да се створе предуслови за отпочињање војне интервенције. Зато су унапред и формулисана апсолутно неприхватљива решења. Одбијање потписивања документа из Рамбујеа приказано је као последња ирационалност Слободана Милошевића, и немогућност да се косовска криза реши другачије, осим војним путем.

ЛИТЕРАТУРА

Bancroft Ian, “Serbia’s anniversary is a timely reminder“, *The Guardian*, 24 March 1999, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2009/mar/24/serbia-kosovo>. (приступљено 12.02.2019).

БИА, *Бела књига: Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији - први део*, Безбедносно – информативна агенција, Београд, 2003.

Б92, „Petrič: Rambuje bio u interesu SRJ“, 01.03.2007, https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2007&mm=03&dd=01&nav_id=234580&nav_category=64 (приступљено 19.02.2019).

Vreme, *Ko su pregovarači*, br. 434, 13. februar 1999, https://www.vreme.com/arhiva_html/434/3.html (приступљено 17.02.2019).

Dienstbier Jiři, “Daň z krve“, *Lidové noviny*, Praha, 2002.

- European Council, *Annex II – Presidency Conclusions*, 15 and 16 June 1998, Cardiff, 1998, http://www.europarl.europa.eu/summits/car1_en.htm
- Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo (Rambouillet Accords)*, 23 February 1999, United Nations, New York, 1999.
- Judah Tim, *Kosovo: What Everyone Needs to Know*, Oxford University Press, Oxford, 2008.
- Judah Tim, *Kosovo: War and Revenge*, Yale University Press, New Haven (Co), 2002.
- Kola Paulin, *Search for Greater Albania*, C. Hurst & Company, London, 2003.
- Марковић Ратко, „Три крупне лажи о наводним преговорима у Рамбујеу“, *Политика*, 10. фебруар 2019. године, <http://www.politika.rs/scc/clanak/422419/Tri-kрупne-lazi-o-navodnim-pregovorima-u-Rambujeu> (приступљено 15.02.2019).
- Mitić Miodrag, *Kako nam se dogodio Rambuje*, Filip Višnjić, Beograd, 2003.
- Nation R. Craig, *War in the Balkans, 1991 – 2000*, University Press of the Pacific, Honolulu, 2004.
- Радио телевизија Србије, *Рамбује – две деценије касније*, 13.02.2019, <http://www.rts.rs/page/tv/ci/story/17/rts-1/3420061/rambuje-dve-decenije-kasnije.html> (приступљено 16.02.2019)
- Симић Предраг, *Пут у Рамбује: Косовска криза 1995-2000*, НЕА, Београд, 2000.
- Смиљанић Спасоје, *Агресија НАТО - Ратно ваздухопловство и противваздушна одбрана у одбрани отаџбине*, ауторско издање, Београд, 2009.
- Указ Президента Российской Федерации № 1560 - О награждении государственными наградами Российской Федерации сотрудников Министерства иностранных дел Российской Федерации“, Президент Российской Федерации, 22.11.1999, Москва.

Dusan Prorokovic

**THE PROCESS IN RAMBOUILLET - POLITICAL
PRETEXT FOR THE NATO AGGRESSION ON THE
FEDERAL REPUBLIC OF YUGOSLAVIA**

Resume

NATO aggression on the Federal Republic of Yugoslavia followed the unsuccessful negotiations in Rambouillet. The Yugoslav leadership has been accused by the US, NATO and the EU of responding to the escalation of the crisis. So it was the way to impose an argument that the Kosovo crisis can be resolved only through extensive military action. However, the negotiation process in Rambouillet, and then the proposed document show that the leadership of the Federal Republic of Yugoslavia had no choice but to refuse proposed agreement. By adopting such proposals, constitutional order throughout the country will be suspended, NATO forces will have unlimited powers in the Yugoslavia, and a referendum on a "final solution" will be organized in Kosovo and Metohija after three years. The objective of the Rambouillet process was to create the conditions for the beginning of military intervention. This work consists of four parts. The introduction part explain how the Rambouillet negotiations were used to legitimize NATO's military intervention against the SR of Yugoslavia. The second part describes the events in Kosovo and Metohija in 1998-1999 years and events leading up to the Rambouillet negotiations. The third part analyzes the text of the agreement, while the fourth part consists of final considerations.

Keywords: *NATO aggression, FR Yugoslavia, Rambouillet, Kosovo*

* Овај рад је примљен 14. априла 2019. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције, 19. априла 2019. године.